

Książeczka wycieczek Odznaki Turystycznej Ziemi Gliwickiej

.....
(imię i nazwisko turysty)

Data urodzenia

Adres

Koło, klub, sekcja

OTZG zdobywana jest na wycieczkach
(pieszych/kolarskich/motorowych/narciarskich)

Dnia przyznano OTZG w stopniu brązowym
za wycieczki odbyte w okresie od do

Warunki		norma	zaliczono	w tym nadwyżka
dni na wycieczkach		4		
w tym dni na imprezach		1		
w tym tras				
zwiedzanie Gliwic	części centrum	1		
	innych dzielnic	1		
zwiedzanie miejscowości		4/8		
zwiedzanie obiektów muzealnych		1		

Nr weryfikacyjny OTZG

.....
(pieczęć i podpis weryfikatora)

Dnia przyznano OTZG w stopniu srebrnym.
za wycieczki odbyte w okresie od do

Warunki		norma	zaliczono	w tym nadwyżka
dni na wycieczkach		7		
w tym dni na imprezach		2		
w tym tras				
zwiedzanie Gliwic	części centrum	1		
	innych dzielnic	2		
zwiedzanie miejscowości		10/16		
zwiedzanie obiektów muzealnych		2		

Nr weryfikacyjny OTZG

.....
(pieczęć i podpis weryfikatora)

Dnia przyznano OTZG w stopniu złotym.
za wycieczki odbyte w okresie od do

Warunki		norma	zaliczono	w tym nadwyżka
dni na wycieczkach		13		
w tym dni na imprezach		3		
w tym tras				
zwiedzanie Gliwic	części centrum	1		
	innych dzielnic	3		
zwiedzanie miejscowości		16/24		
zwiedzanie obiektów muzealnych		3		

Nr weryfikacyjny OTZG

.....
(pieczęć i podpis weryfikatora)

Śródmieście

– część północna

Willa z 1884 r., siedziba Muzeum. **Odlew Iwa** z 1824 r. **Gmach** Urzędu Miejskiego z lat 1923-1928. Przed gmachem **rzeźba** trzech tańczących faunów z 1928 r. **Budynek** hotelu „Diament” z 1896 r. Przy ul. Zwycięstwa 37 dawny **dom** towarowy z 1922 r. **Ruiny teatru** z 1899 r. Przy ul. Zwycięstwa 59 **tablica** upamiętniająca dawną siedzibę Polskiego Banku Ludowego. **Park im. Fryderyka Chopina**. **Pomnik** Kompozytora z 1949 r. oraz **pomnik** ku czci ofiar wojen i totalitaryzmów z 2001 r. **Palmiarnia** rozbudowana w latach 1981-2000. Stary **gmach** Centrum Onkologii z 1933 r.

Data:

Śródmieście

– część wschodnia

Kościół św. Barbary z poł. XIX w. Przy ul. Kłodnickiej **aleja klonów srebrzystych**. **Zabudowania** straży pożarnej z około 1905 r. **Gmachy** Politechniki Śląskiej, m.in. Wydziału Chemicznego z 1907 r. i Wydziału Górnicstwa i Geologii z poł. XX w., wewnątrz Muzeum Geologii Złóż. **Gmach** kurii biskupiej i **kościół** św. Michała z 1930 r. **Park im. Bolesława Chrobrego**. **Budynki** dawnej Huty „Gliwice” z I. poł. XIX w., w jednej z hal Muzeum Odlewnictwa Artystycznego. **Cmentarz** dla zasłużonych hutników. Przy ul. Jagiellońskiej **hale** prasowni z 1899 r. Przy ul. Na Piasku stary **cmentarz żydowski** z XIX w.

Data:

Kościół Św. Trójcy z 1838 r., od 1945 r. parafia ormiańsko-katolicka, w kościele **obraz** Matki Boskiej Łysieckiej z XVI w. **Kościół** św. Piotra i Pawła z lat 1896-1900, od 1992 r. katedra. Nie opodal **odlew** rzeźby „Chłopiec z łabędziem” z 1993 r., kopia odlewu z 1833 r. Na rogu ul. Królowej Bony **gmach** Liceum Maryjnego Sióstr Szkolnych z lat 1927-1929. **Gmach** Starostwa Powiatowego z 1878 r., przebudowany. Przy ul. Sobieskiego **wieża ciśnień** z 1909 r. i **cmentarz-mauzoleum** żołnierzy Armii Czerwonej, poległych w walkach w rejonie Gliwic w 1945 r.

Pomnik Adama Mickiewicza z 1957 r. Przy ul. Wieczorka nr 2-4 **sklep** mięsny z wystrojem z końca XIX w. **Gmach** Sądu Rejonowego z 1911 r. Przed nim **czolg-pomnik** z 1945 r. **Kościół** Św. Krzyża i **klasztor** z lat 1655-1672, do 1810 r. franciszkanów. Nie opodal **budynek** dawnego gimnazjum z 1902 r. W Parku Przyjaźni Polsko-Francuskiej **pomnik** żołnierzy francuskich poległych w okresie plebiscytu w latach 1920-1922. **Drewniany kościół** Wniebowzięcia Matki Boskiej z 1493 r., z wieżą z 1777 r., przeniesiony z Zębowic. **Cmentarz Centralny** z 1920 r., na nim **mogily** i **pomnik** ku czci ofiar pododdziałów obozu oświęcimskiego.

Śródmieście
– część południowa

Data:

Śródmieście
– część zachodnia

Data:

B. Gliwice – pozostałe dzielnice miasta

<p>Bojków</p> <p>Data:</p>	<p>W granicach Gliwic od 1975 r. Wieś lokowana w 1263 r. Do 1946 r. miejscowość nazywała się Schönwald – Szywałd. Obecny kościół z 1907 r. Plebania z około 1740 r. Drewniana chałupa z przełomu XVIII i XIX w. przy ul. Rolników 91. Pomnik Zwycięstwa z 1945 r. Na cmentarzu mogila 200 mieszkańców Szywałdu zamordowanych przez żołnierzy Armii Czerwonej w 1945 r.</p>
<p>Brzezinka</p> <p>Data:</p>	<p>W granicach Gliwic od 1975 r. Wieś wzmiankowana w 1376 r. Kościół św. Jadwigi z lat 1890-1899, w ścianie kościoła tablica ku czci ofiar obu wojen światowych. Pomnik żołnierzy Armii Czerwonej na cmentarzu ofiar hitlerowskiego obozu jenieckiego z lat 1941-1943.</p>

<h2 style="text-align: center;">Czechowice</h2>	<p>W latach 1959-1964 dzielnica Łabęd, potem w granicach Gliwic. Wieś lokowano prawdopodobnie w 1305 r. Przy skrzyżowaniu szos kapliczka z 1910 r. Obok pomnik ku czci ofiar obu wojen światowych. Ośrodek wypoczynkowy: kąpielisko, plaża, wypożyczalnia sprzętu sportowego, pole namiotowe i parking.</p>
<p style="text-align: center;">Data:</p>	<p>Jako dzielnica Gliwic od 1964 r. Wieś wzmiankowana w 1286 r. W latach 1954-1964 Łabędy posiadały prawa miejskie. Na granicy Starych Łabęd i Niepaszyc kościół Wniebowzięcia Matki Boskiej z XV w., przebudowany w XVIII w., obok jestion wyniosły – pomnik przyrody. Przy folwarku dawny park zamkowy ze śladami grodziska, prawdopodobnie z XII w. W parku nad Kanalem Gliwickim pomnik ku czci bojowników o polskość Śląska. Obok głaz narzutowy – pomnik przyrody. Śluza na Kanale Gliwickim i Port Gliwice z lat 1935-1940. W centrum Łabęd dawny Dom Kultury z lat 1955-1957.</p>
<p style="text-align: center;">Data:</p>	<h2 style="text-align: center;">Łabędy-Niepaszyce</h2>

W granicach Gliwic od 1975 r. Wieś lokowana w 1286 r. W Ostropie zachował się ludowy zwyczaj święcenia pól podczas konnego objazdu granic miejscowości w drugi dzień Świąt Wielkanocnych. **Kościół** św. Jerzego: mury wane prezbiterium z 2. poł. XV w., nawa drewniana z lat 1667-1668 i wieża z 1641 r. **Kościół** Świętego Ducha z lat 1925-1927. W pobliżu **kapliczka-pomnik** ku czci poległych w czasie I wojny światowej z nową tablicą ku czci ofiar obu wojen.

W granicach Gliwic od 1927 r. Wieś założona w 1260 r. **Zabudowania** dawnej Kopalni Węgla Kamiennego „Oehringen” (później „Sośnica”) z lat 1913-1917. Przy ul. Sikorskiego 58 **tablica** pamiątkowa ku czci Karola Miarki (1825-1882). **Kościół** NMP Wspomożenia Wiernych z lat 1928-1929. Na cmentarzu **mogila** pięciu powstańców śląskich poległych 1921 r., nie opodal bramy przy ogrodzeniu. Przy ul. Głogowskiej **kapliczka** słupowa z około 1880 r.

<p>Ostropa</p> <p>Data:</p>	<p>Sośnica</p> <p>Data:</p>
---	---

<h2 style="text-align: center;">Stare Gliwice</h2>	<p>W granicach Gliwic od 1951 r. Wieś wzmiankowana w 1217 r. Przy ul. Wiejskiej dawny spichlerz z XVII w., obecnie restauracja. Nie opodal zniszczony pomnik poległych w I wojnie światowej. Ośrodek szkolenia kierowców w budynku dawnej restauracji „Szwajcarskie Schronisko” z 1924 r., za ośrodkiem park „Szwajcarią”. Obok zabudowania dawnego miejskiego folwarku Gardel z dworkiem z około 1910 r.</p>
<p>Data:</p>	<p>W granicach Gliwic od 1927 r. Wieś wzmiankowana w 1276 r. Kościół św. Bartłomieja, z prezbiterium z XV w. Nowy kościół św. Bartłomieja z lat 1907-1911. Przed nim pomnik ku czci ofiar I wojny Światowej. Na gmachu Szkoły Podstawowej nr 20 tablice pamiątkowe ku czci powstańców śląskich i generała Jerzego Ziętka (1901-1985). Zabudowania dawnej radiostacji gliwickiej z 1935 r., obecnie siedziba Oddziału Muzeum. Obok drewniany maszt radiostacji. Na Os. Kopernika klasztor Jezuitów i kościół p.w. Matki Bożej Kochawskiej z lat 1992-1999, wewnątrz cudowny obraz Matki Bożej z 1. poł. XVII w.</p>
<p>Data:</p>	<h2 style="text-align: center;">Szobiszowice</h2>

<p>Trynek</p>	<p>Miejscowość włączona do Gliwic w 1887 r. Wieś wzmiankowana w 1409 r. Przy ul. Rybnickiej 27 w dawnej willi dyrektora Zakładów Huldshinsky'ego Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej. Stacja uznanej za zabytek techniki linii kolei wąskotorowej Gliwice – Rudy z lat 1899-1901. Osiedle Trynek z lat 1949-1953. Lotnisko sportowe gliwickiego „Aeroklubu” z 1925 r. Na terenie osiedla Sikornik Dom Zasluzonego Nauczyciela, obecnie dom opieki. Z boku osiedla kościół NMP Matki Kościola z lat 1981-1993.</p>
<p>Wójtowa Wieś</p>	<p>W granicach Gliwic od 1927 r. Wieś założona prawdopodobnie w 2. poł. XIII w. Kościół św. Antoniego z lat 1925-1927. Przed nim figura św. Jerzego na cokole – pierwotnie pomnik ku czci ofiar I wojny światowej. Na cmentarzu grób powstańca śląskiego Jakuba Jachnika, z 1921 r. W ścianie budynku szkoły zawodowej tablica upamiętniająca powstanie tu w 1919 r. drużyny harcerskiej. Teatr Muzyczny w budynku dawnej restauracji z 1896 r., dawniej Operetka Śląska założona w 1952 r. Na dziedzińcu odlew rzeźby „Chłopiec z żabą”, kopia z 1993 r. Na zapleczu dawna kryta strzelnica Bractwa Strzeleckiego z 1896 r.</p>

Data:

Data:

Dzielnica powstała na początku XX w. „za torami”. Przy ul. Lipowej **budynki** nr 3 z około 1890 r. i nr 36 z około 1930 r. **Wieża** ciśnień z 1898 r. **Cmentarz** Lipowy z **kaplicą** z 1903 r. i dwoma **pomnikami** ku czci ofiar I wojny światowej. Nowy **cmentarz żydowski** z dużym **domem** przedpogrzebowym z 1935 r., na cmentarzu **pomniki** ku czci poległych w czasie I wojny światowej i 76 Żydów zamordowanych w 1945 r. **Kościół** Chrystusa Króla z 1935 r. Przy ul. Bienka **zespół domów** z lat 1908-1914, na domu nr 12 **tablica** pamiątkowa ku czci Horsta Bienka (1930-1990). **Kościół** Świętej Rodziny z 1901 r.

W granicach Gliwic od 1927 r. Wieś wzmiankowana z 1297 r. Przy skrzyżowaniu ulic Elsnera i Żernickiej **kaplica** z 1903 r. Przy niej **kapliczka** słupowa, zbudowana w związku z zarazą w 1828 r. Przy ul. Kurpiowskiej **pomnik** ku czci poległych w czasie I wojny światowej.

<p>Zatorze</p> <p>Data:</p>	<p>Żerniki</p> <p>Data:</p>
---	---

C. Inne Miejscowości

<p>Blotnica Strzelecka</p>	<p>Wieś w gminie Strzelce Opolskie, wzmiankowana w 1240 r. Przebudowany pałac z l. poł. XVIII w. w otoczeniu parku, w ścianie pałacu tablica upamiętniająca siedzibę sztabu powstającego w czasie III powstania śląskiego. W centrum wsi kapliczka z połowy XIX w.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1376 r. Drewniany kościół Wszystkich Świętych z końca XV w., wieża z 1719 r. Dwie drewniane bramki na cmentarz z 1728 r. i końca XVIII w..</p>
<p>Bojszów</p>	<p>Data:</p>

<p>Borowa Wieś</p>	<p>Od 1975 r. w granicach Mikołowa. Wieś założona w XVI w. Drewniany kościół p.w. św. Mikołaja z 1640 r., przeniesiony w 1939 r. z Przyszowic. Przy kościele grób kompozytora ks. Roberta Gajdy (1890-1952). Na cmentarzu mogila więźniów oświęcimskich z 1945 r.</p>
<p>Brynek</p>	<p>Wieś w gminie Tworóg, założona w XVI w. przy hucie żelaza. Pałac z 1829 r., rozbudowany na przełomie XIX i XX w., otoczony dużym parkiem krajobrazowym ze starodrzewem. W parku ogród botaniczny. Na skraju parku zabudowania gospodarze z lat 1906-1910 z oryginalną wieżą ciśnień. W zabudowaniach szkolnych izba pamięci narodowej i zbiory przyrodnicze.</p>
<p>Data:</p>	<p>Data:</p>

Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1263 r. **Pałac** hr. Alberta Leopolda Paczynskiego z 1700r., w pałacu **kaplica** p.w. Św. Trójcy z około 1730 r. Obok pałacu **figura** św. Floriana z 1784 r. Przy ul. Szkolnej **dąb szypulkowy** – pomnik przyrody. Przy szosie do Pyskowiec **kapliczka** z 1794 r.

Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1305 r. Nie opodal kościoła ślady **grodziska** z XVI w. Na cmentarzu przykościelnym **kapliczka** z około 1800 r. **Dwór** z około 1800 r. **Park** krajobrazowy z około 1895 r. Na wschód od wsi **aleja czarnych brzoź** – pomnik przyrody.

<p>Bycina</p> <p>Data:</p>	<p>Cechlo</p> <p>Data:</p>
--	--

<p>Chudów</p>	<p>Wieś w gminie Gierałtówice, wzmiankowana około 1300 r. jako Kudów. Ruiny nizinnego zamku obronnego, zbudowanego prawdopodobnie po 1537 r., w ruinie po pożarze w 1875 r., częściowo rekonstruowany, wewnątrz wystawa muzealna. Obok murowany spichlerz z XVIII w. i topola kanadyjska – pomnik przyrody.</p>
<p>Czekanów</p>	<p>Wieś w gminie Zbrosławice, założona około 1300 r. We wsi dwór z XVII w., przebudowany w XIX w., obok park z 2. poł. XIX w. z dwoma pomnikowymi dębami szypułkowymi. Dawny młyn z XVII w., przebudowany. Kapliczka z 1910 r., w ścianę wmurowane tablice ku czci poległych w czasie I wojny światowej.</p>

Data:

Data:

<p>Dąbrówka</p>	<p>Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1277 r. Spi-chlerz z 1821 r., z dobudowaną oborą z 1840 r. Dawny dworek myśliwski z 1808 r.</p> <p>Na północ od wsi, w lesie staw Hubert, pozostałość po Hu-cie Leopolda z 1650 r. Dawny dworek myśliwski z 1895 r., obecnie szpital. Obok polanka z drewnianym krzyżem z 1991 r. i późniejszym pomnikiem w miejscu męczeńskiej śmierci kilkudziesięciu ofiar UB. Na południowy-zachód od dworku rezerwat leśny „Hubert”, utworzony w 1958 r. dla ochrony naturalnego lasu mieszanego.</p> <p>Data:</p>
<p>Gieraltowice</p>	<p>Wieś gminna. Lokowana na nowo w 1295 r. Kościół Matki Boskiej Szkaplerznej z 1928 r., wewnątrz tablica ku czci działacza narodowego ks. Władysława Roboty (1872-1939) z 1988 r. Nie opodal Pomnik Czynu Powstańczego z 1961 r. Przy ul. Korfanteo dwór z 1845 r.</p> <p>Data:</p>

Wieś w gminie Leśnica powstała przy klasztorze Franciszkanów. W 1921 r. miejsce największej bitwy trzeciego powstania śląskiego. Wokół rozbudowanego **kościola** św. Anny z 1480 r. **zespół klasztorny** z lat 1665-1763. Ze spół **kaplic** z lat 1700-1709 i późniejszych. Na cmentarzu **pomnik** ku czci poległych w czasie I wojny światowej i grób powstańców śląskich. **Pomnik** Czynu Powstańczego autorstwa Xawerego Dunikowskiego z 1954r. W dawnych kamieniołomach **amfiteatr** z lat 1934-1938 i **rezerwat** geologiczno-krajoobrazowy „Góra Św. Anny” z 1971 r. Na skraju wsi Wysoka **wiatrak** holenderski z poł. XIX w., miejsce bohaterskiej obrony przez powstańców śląskich.

Wieś w gminie Zbroslawice, wzmiankowana około 1300 r. Na wzgórzu, nie opodal linii kolejowej **grodzisko** z VII-IX w., zniszczone przez Świętopelka w 875 r. **Kościół** Narodzenia św. Jana Chrzciciela z 1413 r., przebudowany. **Pałac** z początku XVIII w., na zrębach zamku z XV-XVI w., przebudowany w 2. poł. XIX w. Przy pałacu **park** ze starodrzewem. „**Mysia Wieża**” – sztuczna ruina z 1887 r. Przy ul. Wiejskiej 6 **budynek** dawnej ekonomii dóbr z 1874 r. Po drugiej stronie Dramy **jesion wyniosły** – pomnik przyrody. W pobliżu muszli koncertowej metalowa **altana** z 1923 r. Nie opodal zalewu **uroczyisko** „Kamieniec”.

<p>Wieś w gminie Zbrosławice, wzmiankowana w 1210 r. Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej z około 1500 r. Kapliczka przydrożna z 2. poł. XIX w. Stacja Wodociągowa „Zawada” z 1896 r., wewnątrz nieużywane maszyny z I. ćwierćwiecza XX w.</p>	<p>Góra Św. Anny</p> <p>Data:</p>
<p>Miasto od 1954 r. Wieś wzmiankowana około 1305 r. Zabudowania Kopalni Węgla Kamiennego „Knurów” z lat 1903-1910. Kościół św. Cyryla i Metodego z 1939 r. Przy ul. Niepodległości i ul. ks. Koziełka kilkanaście kamienic z początku XX w. Przy ul. Dworcowej kapliczka z 1919 r. Nie opodal, a także na cmentarzu parafialnym pomniki ku czci powstańców śląskich. W otoczeniu ul. A. Słoniny osiedle robotnicze zwane III Kolonią KWK „Knurów” z lat 1913-1921. Przy ul. I Maja Dom Kultury z 1905 r., pierwotnie hotel kopalniany. Na Osiedlu Wojska Polskiego kościół Matki Boskiej Częstochowskiej z lat 1982-1992.</p>	<p>Kamieniec</p> <p>Data:</p>

Karchowice	
Data:	
Knurów	
Data:	

<p>Kotlarnia</p>	<p>Wieś w gminie Bierawa, wzmiankowana w 1532 r. Kilka domów z XIX w. i kościół św. Maksymiliana Kolbe z 1815 r., pierwotnie ewangelicki.</p>
<p>Kotliszowice</p>	<p>Wieś w gminie Toszek, wzmiankowana w 1256 r. Przy szosie czworaki z 1827 r. Przy folwarku dwór z 1861 r., obok park krajobrazowy z końca XIX w. Obok wsi widokowe wzniesienia Pagórów Sarnowskich: na południu Wapienna Góra (305 m n.p.m.), a na wschód Strzyżowa Góra (301 m n.p.m.).</p>

Data:

Data:

<p>Kotulin</p>	<p>Wieś w gminie Toszek, wzmiankowana w 1257 r. Kościół św. Michała Archanioła z 1911 r., na zrębach budowl z XVI w. Pałac z 1873 r., obok park krajobrazowy. W zabudowaniach folwarcznych budynek gospodarczy z przełomu XVIII i XIX w. Przy szosie do Ligoty Toszeckiej kapliczka z przełomu XVIII i XIX w.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Sośnicowice, wzmiankowana w 1279 r. Kościół św. Mikołaja z około 1500 r. z nadbudowaną w 1928 r. drewnianą wieżą, w ścianie tablica ku czci poległych w czasie obu wojen światowych. Nie opodal łąka ze średniowiecznym grodziskiem z XIV w. Przy ul. Wiejskiej kapliczka z 1893 r. W północnej części pozostałości po kuźni żelaza; staw, dom właściciela z początku XX w. i niewielki park ze starodrzewiem. Na zachód od wsi, za autostradą aleja dębów szypułkowych – pomnik przyrody.</p>
<p>Kozłów</p>	<p>Data:</p>

<p>Krywald i Szczygłowice</p>	<p>Od roku 1951 dzielnice Knurowa. Krywald wzmiankowana w 1458 r., a Szczygłowice w 1531 r. W Krywaldzie zabudowania dawnej fabryki materiałów wybuchowych „Lignoza” z lat 1987-1878. Dawna cechownia z 1908 r. przebudowana w 1921 r. na kościół św. Antoniego. Dawna willa właściciela zakładów z około 1900 r. Przed nią pomnik ku czci poległych 1 września 1939 r. żołnierzy Wojska Polskiego. Kapliczka św. Barbary z 1887 r. W Szczygłowicach na granicy z Wilczą park z dworem z końca XIX w. Przy szosie dąb bezszypułkowy – pomnik przyrody.</p>
<p>Księży Las</p>	<p>Wieś w gminie Zbrostawice, wzmiankowana w 1302 r. Drewniany kościół św. Michała Archanioła z 1494 r., z murowaną ścianą frontową z 1905 r. i kaplicą z XVIII w. Obok dawna szkoła z 1880 r. Na północny-wschód od wsi leśniczówka z 1902 r., dobudowana do starej z połowy XIX w.</p>

Data:

Data:

Wieś w gminie Pilchowice. W 1740 r. uruchomiono tu hutę. **Dwór** dawnych właścicieli huty z około 1880 r. Obok zdziczały **park**.

Prawa miejskie przed 1382 r., wieś wzmiankowana w 1217 r. **Kościół** Św. Trójcy z 2. poł. XV w., przebudowany m.in. w 1717 r. **Zabudowa** rynku i sąsiednich uliczek z XVIII w. i 1. poł. XIX w. W rynku **figura** św. Jana Nepomucena z 2. poł. XVIII w. i **pomnik** ku czci powstańców śląskich. Dawny **browar** z 1. poł. XIX w. **Kościół** cmentarny NMP z przełomu XVI i XVII w. Na cmentarzu **grób** powstańców śląskich.

Kuźnia Nieborowska	
Data:	
Leśnica	
Data:	

<p>Ligota Toszecka</p>	<p>Wieś w gminie Toszek, wzmiankowana w 1305 r. Kaplica św. Anny z 1720 r. Na północny-zachód od wsi, w przysiółku Laura kapliczka z końca XVIII w.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Sośnicowice, lokowana w 1305 r. Na południe od wsi kapliczka z 1780 r., na kopcu uważanym za kurhan lub za grodzisko z XII-XIII w. W pobliżu dwa pomniki przyrody – dęby szypułkowe.</p>
<p>Łany Wielkie</p>	<p>Data:</p>

<p>Łubie i Kopianica</p>	<p>Wieś w gminie Zbrosławice, Łubie wzmiankowane w 1256 r., a Kopianica w 1300 r. W Łubiu pałac z 1869 r., obok park podworski ze starodrzewiem. Nie opodal spichlerz dworski z około 1865 r. Kościół Narodzenia NMP z XVI w., przebudowany w latach 1730-1744, nad wejściem tablica z inskrypcją w języku serbo-łużyckim. Na cmentarzu kaplica z XVIII w. W Kopianicy dwór z 1844 r., przebudowany, obok park krajobrazowy z pomnikowym dębem szypulkowym. Nie opodal stodoła i obora z 1844 r.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Pilchowice, wzmiankowana w 1407 r. Dwór z 1840 r. Nie opodal budynek stacji kolei wąskotorowej z 1899 r. Na północny-wschód od wsi dwa niemieckie bunkry betonowe sprzed II wojny światowej. Przed dawną szkołą tablica pamiątkowa, przy drodze do Lebozowic pomnik z 1981 r. ku czci pomordowanych tu w hitlerowskim obozie przejściowym w 1939 r.</p>
<p>Data:</p>	<p>Data:</p>

Wieś w gminie Toszek, wzmiankowana w 1256 r. **Drewniana dzwonnica** kościelna z 1679 r. **Pomnik** ku czci ofiar I wojny światowej. **Dwór** i dwie oficyny z 1820 r., **obora** z 1843 r. i **chlew** z 1894 r. W sąsiedniej Paczynie **kapliczka** z XVIII w.

Od 1975 r. w granicach Mikołowa. Wieś wzmiankowana w 1282 r. **Drewniany kościół** św. Piotra i Pawła z 1757 r. Na cmentarzu, za kościołem **pomnik** ku czci poległych w powstaniach śląskich i pomordowanych przez hitlerowców.

Paczyna	
Data:	
Paniowy	
Data:	

Pilchowice

Wieś gminna, wzmiankowana w 1305 r. **Kościół** św. Jana Chrzciciela z 1780 r. **Plebania** z końca XVIII w. Dawny **dwór** z 2. poł. XVIII w., przebudowany, obecnie Urząd Gminy. **Klasztor** bonifratrów i **szpital**, część środkowa budynku z lat 1802-1814. Na starym cmentarzu, na tyłach szpitala **grób** ks. Konstantego Damrota(1841-1895). Na nowym cmentarzu **pomnik** ku czci więźniów obozu jeńckiego w Nieborowicach, zamordowanych we wrześniu 1939 r. Przy ul. Leboszowskiej **kapliczka** z przełomu XVIII i XIX w. Na południe od Trześniówki, przy szlaku niebieskim dwa poniemieckie **bunkry** betonowe sprzed 1939 r.

Data:

Pławniowice

Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1317 r. **Pałac** z 1885 r., obecnie Diecezjalny Dom Rekolekcyjny, z **kaplicą** Niepokalanego poczęcia NMP z 1737 r. Wokół pałacu **park** ze starodrzewiem i **pomnik** Franciszka von Ballestrema z 1907 r. Folwark ze **spichlerzem** z 1888 r. i pomnikowym **dębem szypulkowym**. **Kapliczka** z 1890 r., z **tablicami** ku czci poległych w czasie I wojny światowej. **Dom Kawalerów** z 1884 r. Na wschód od wsi ślady **grodziska** sprzed 2500 lat, a we wsi, na cyplu nad Kanalem Gliwickim – **grodziska** z XIII-XIV w. Przy zielonym szlaku pieszym prowadzącym do Rudna **głaz narzutowy** (obw. 650 cm).

Data:

<p>Pluźnica</p>	<p>Wieś w gminie Strzelce Opolskie, wzmiankowana w 1299 r. Przy folwarku nie przebadane grodzisko późnośredniowieczne. Kościół Nawiedzenia NMP z XVI w., przebudowany. Na północny-zachód od wsi rezerwat leśny „Pluźnica”, utworzony w 1957 r. dla ochrony fragmentu lasu mieszanego.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Toszek, wzmiankowana w 1256 r. Ruiny palacu z 1770 r., obok zdewastowany park krajobrazowy. Na cmentarzu kaplica grobowa rodziny von Groeling z 1770 r. Nie opodal grodzisko z XIII-XIV w. Na dziedzińcu przedszkola cyprysik groszkowy odmiany puszystej. Pomnik ku czci poległych w czasie I wojny światowej z 1919 r., odbudowany w 1989 r.</p>
<p>Pniów</p>	<p>Data:</p>

Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1223 r. **Drewniany kościół** Narodzenia św. Jana Chrzciciela i MB Częstochowskiej z końca XV w., przebudowany w 1775 r., w krużganku **tablice** ku czci poległych w czasie I wojny światowej. Obok kościoła **drewniana dzwonnica** konstrukcji słupowej z 1520 r. Na cmentarzu **nagrobek** Jana Antoniego von Fragstein z 1724 r. **Park** dworski z 1830 r. ze starodrzewiem.

Wieś w gminie Gierałtowiec, wzmiankowana w 1335 r. **Pałac** z lat 1890-1895 w otoczeniu parku ze starodrzewiem. Nie opodal kościoła **drewniany spichlerz** plebański z 1829 r. **Pomnik** Powstańców Śląskich z 1961 r. Na wschód od wsi przysiółek Brzeg z trzema **dębami** – pomnikami przyrody.

<p>Poniszowice</p> <p>Data:</p>	<p>Przyszowice</p> <p>Data:</p>
---	---

<p>Pyskowice</p>	<p>Prawa miejskie około 1260 r., wzmiankowane w 1327 r. Ratusz z 1822 r., wewnątrz Muzeum. Przed nim figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem z 1809 r. Przy rynku domy z 1. poł. XIX w. Kościół św. Mikołaja z 2. poł. XV w., przebudowany. Kościół św. Stanisława Biskupa z lat 1865-1868. Gmach dawnego Seminarium z 1849 r., obecnie Zespół Szkół, przed nim tablica ku czci Marii Konopnickiej. Park z kapliczką z końca XIX w. Kościół ewangelicki z 1897 r. W dzielnicy Zaolszany cmentarz żydowski z poł. XIX w. Przed siedzibą Dyrekcji Kopalni Piasku „Kotlarnia” zażytkowy parowóz typu Tp4, a nieopodal Skansen Kolejowy.</p>
<p>Rachowice</p>	<p>Wieś w gminie Sośnicowice, wzmiankowana w 1305 r. Kościół Św. Trójcy Świętej, z mурowanym prezbiterium z przełomu XV i XVI w., drewnianą nawą z 1668 r. i drewnianą wieżą z lat 1780-1790. Drewniana bramka na cmentarz z przełomu XVIII i XIX w. Obelisk ku czci ofiar I wojny światowej z 1918 r. W pobliżu folwark z drewnianym spichlerzem z 1. poł. XIX w. W lesie, 2,2 km na wschód od gajówki Potempa pomnik w miejscu śmierci dr Juliusza Rogera (patrz opis wsi Rudy). Na południe od wsi źródleśny parking i dydaktyczna ścieżka przyrodnicza.</p>

Data:

Data:

<p>Radonia</p>	<p>Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1228 r. Dwór z około 1880 r., obok park. Zabudowania gospodarcze podworskie z 1890 r.</p>
<p>Repty Stare</p>	<p>Dzielnica Tarnowskich Gór od 1973 r. Wieś wzmiankowana w 1201 r. Kościół św. Mikołaja z 1872 r., przy plebanii kasztan jadalny i cis. W centrum Starych Rept Źródło Młodości, początek rzeki Dramy. Między Reptami Starymi i Nowymi pomnik ku czci powstańców śląskich. W Reptach Nowych, przy szosie figura przydrożna z 1807 r. na mogile żołnierzy gen. Pawła Antoniego Sułkowskiego. Na północny-zachód od Rept duży park krajobrazowy z I. poł. XIX w., w parku „Ewa” i „Sylwester” Sztolni Czarnego Pstrąga z 1568 r., udostępnionej do zwiedzania. Na zachód od parku obudowa wyłotu Sztolni z lat 1821-1835.</p>

Data:

Data:

Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1228 r. **Kościół** św. Mikołaja z 1922 r. Obok **kaplica** grobowa Ballestromów z początku XIX w. **Krzyż** przydrożny z 1859 r. oraz **krzyż** z 1919 r. upamiętniający poległych w czasie I wojny światowej. W pobliżu **kapliczka** przydrożna z przełomu XVIII i XIX w. W kolonii **Laskarzówka** nad strumieniem **grodzisko** z XIII i XIV w. Przy drodze w stronę lasu pomnik przyrody – siedem **dębów szypulkowych**.

Wieś gminna, wzmiankowana jako Rudno Małe w 1305 r. **Drewniany kościół** św. Michała Archanioła, z prezbiterium i nawą z 1657 r. oraz wieżą z 1853 r. Przy wejściu na cmentarz **krzyż** kamienny z 1898 r. z nazwiskami poległych w czasie I wojny światowej. Przed cmentarzem **kapliczka** z przełomu XVIII i XIX w. **Pałac** z 1860 r., obok **park** krajobrazowy. W **Pile** po obu stronach mostu na Kanałe Gliwickim kilka **dębów szypulkowych** – pomników przyrody. Kolejny **dąb** – pomnik przyrody w lesie, przy szosie do Pławniowic.

Rudno	
Data:	
Rudziniec	
Data:	

Rudy

Wieś w gminie Kuźnia Raciborska, wzmiankowana w 1226 r. W latach 1252-1810 siedziba klasztoru Cystersów. Pozostał po nich: **kościół** Wniebowzięcia NMP z 2. poł. XIII w. z kaplicą z **obrazem** Matki Boskiej Rudzkiej z Dzieciątkiem z XIII w., ruiny **klasztoru** z lat 1671-1680 i **pałacu** opackiego z około 1730 r., odbudowywanych na potrzeby rekolekcyjno-szkoleniowe Diecezji Gliwickiej oraz **park** krajobrazowy z XVIII w. ze starodrzewiem. Dawny **szpital** z około 1860 r., obecnie Ośrodek Edukacyjny Zespołu Parków Krajobrazowych. Przed nim **kamień** ku czci poległych miętniąjącą dr J. Rogera oraz **pomnik** ku czci poległych w czasie I wojny światowej, odbudowany w 1991 r. **Kościół cmentarny** św. Marii Magdaleny z końca XIX w. Na cmentarzu **grób** dr Juliusza Rogera (1819-1865). Zabudowania stacyjne i linia **kolei wąskotorowej** z 1901 r., uznane za zabytek techniki. Na stacji Skansen Kolei Wąskotorowej.

Na południe od Rud **ośrodek wypoczynkowy** „Buk”, w ośrodku **drewniany domek** myśliwski z końca XIX w. Obok **uroczyisko** „Buk” stanowiące użytek ekologiczny.

Data:

<p>Sierakowice</p>	<p>Wieś w gminie Sośnicowice, wzmiankowana w 1305 r. Drewniany kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej z 1675 r. Drewniana bramka na cmentarz z 1679 r. Nie opodal drewniana kapliczka przydrożna z początku XIX w. W Sierakowiczkach przy ul. Kozielskiej 43 drewniana stodoła z 2. poł. XIX w.</p> <p>W lesie, na południowy-zachód od Sierakowiczek kaplica św. Magdaleny z początku XVIII w.</p>
<p>Sieroty</p>	<p>Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1299 r. Kościół Wszystkich Świętych, z murowanym prezbiterium z około 1470 r., drewnianą nawą z 1707 r. i wieżą z 1770 r. Przy kościele grób powstańca śląskiego Nikodema Ullika, poległego w 1921 r. Nie opodal kościoła drewniany dom z początku XIX w. Przy stawie kapliczka z początku XIX w.</p>

Od 1975 r. w granicach Kędzierzyna-Koźla. Prawa miejskie w latach 1246-1260 i 1973-1975. **Kościół** św. Katarzyny z lat 1864-1869. Obok **plebania** z 1852 r. z **drewnianą altaną** z 1800 r. Duży **park** krajobrazowy z 1. poł. XIX w. ze starodrzewiem. **Zabudowania** folwarczne, **dom ogrodnika** z około 1830 r. i **pawilon ogrodowy** z 1802 r. Przy szosie do Miejsca Kłodnickiego **tablica** ku czci powstańców śląskich. **Służa** na Kanale Gliwickim. Przy głównej szosie dwa **dęby** – pomniki przyrody. Na południe od Sławęcic pozostałość po zespole **hitlerowskich obozów koncentracyjnych i jenieckich** i **pomnik** ku czci pomordowanych.

Drewniana kaplica p.w. św. Bartłomieja sprzed 1603 r., pierwotnie protestancka. Dwie **drewniane chalupy** z 2. poł. XIX w. W zachodniej części wsi **kapliczka** z końca XIX w. Na południe od leśniczówki dydaktyczna **ścieżka** przyrodnicza.

Slawięcice	
Data:	
Smolnica	
Data:	

<p>Sośnicowice</p>	<p>Miasto w latach 1526-1945 i ponownie od 1995 r. Wieś założona prawdopodobnie w 2 poł. XIII w. Szesnastowieczny układ urbanistyczny z rynkiem i domami z XIX w. Kościół św. Jakuba Starszego, przebudowany w latach 1786-1795. Obok kościoła średniowieczny krzyż pokutny i Pomnik Powstańców Śląskich z 1962 r. Pałac z 1755 r. Obok park krajobrazowy.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Pilchowice, wzmiankowana w 1258 r. Kościół św. Marcina z 1804 r. Kaplica z XVIII w. Przy szosie do Rud trójpienna lipa drobnolistna – pomnik przyrody. Na północ od wsi kolonia Górniki, koło niej pod lasem haldy po odkrywkach kopalni rudy darniowej żelaza.</p>
<p>Data:</p>	<p>Stanica</p>

<p>Stara Kuźnia</p>	<p>Wieś w gminie Bierawa, wzmiankowana w 1674 r. Drewniana kapliczka z 1690 r. Park z połowy XIX w., pozostałość po leśniczówce. Stara wieża obserwacyjna, wchodząca w skład systemu przeciwpożarowego lasów.</p>
<p>Szalsza</p>	<p>Wieś w gminie Zbroslawice, wzmiankowana w 1463 r. Drewniany kościół Matki Boskiej z XVIII w. Pałac z 1877 r., obok park ze starodrzewem i trzema pomnikami przyrody – dębami szypulkowymi.</p>

Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1299 r. **Kościół** św. Mikołaja Biskupa z około 1500 r. **Dwór** z końca XVIII w. i dawna **gorzelnia** z połowy XIX w., obok **park** krajobrazowy z początku XIX w. ze starodrzewem. W południowej części wsi **kaplica** p.w. św. Benigny z 1669 r.

Na skraju lasu, na północny-zachód od wsi, przy szlaku zielonym odkryte w 1935 r. **cmentarzysko** szkieletowe i ciałopalne kultury lużyckiej.

Wieś w gminie Rudziniec, lokowana w 1305 r. Przed klasztorem kamilianów **klon polny** – pomnik przyrody. Na północ od klasztoru XIX-wieczny **dom** przewoźników po Kanale Kłodnickim, a na zachód od klasztoru pozostałości jednej ze **śluz** i **odlewnia dzwonów** Felczyńskich w dawnej osadzie pracowników leśnych. Obok pomnikowy **dąb szypułkowy** (obw. 650 cm).

Świbie**Data:****Taciszów****Data:**

Toszek

Siedziba Urzędu Miasta i Gminy. W 1201 r. wzmiankowano kościół, a w 1222 r. kasztelania. **Wzgórze zamkowe** zamieszkałe (z przerwami) od IV w. **Ruiny zamku** z XV w., przebudowanego w latach 1650-1666, w ruinie od pożaru w 1811 r., częściowo odbudowane, obecnie Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. **Kościół** św. Katarzyny Aleksandryjskiej z około 1450 r., przebudowany. Pośrodku Rynku kamienna **figura** św. Jana Nepomucena z 1725 r. **Ratusz** z 1836 r. Przy Rynku zabytkowe **domy** wybudowane po pożarze miasta w 1833 r. Zabudowania tzw. **Dolnego Dworu**: dwór rozbudowany w 1880 r. i oficyna (dom Bractwa Strzeleckiego) z 1848 r., **park** krajobrazowy z dwoma **jesionami wyniosłymi** – pomnikami przyrody. **Kościół** cmentarny św. Barbary z 1. poł. XVIII w. Przy ul. Górnośląskiej dawna **gazownia** z 1906 r. Przy ul. Dworcowej **kapliczka** z przelomu XVIII i XIX w. Przy ul. Gliwickiej 34 **tablica** upamiętniająca siedzibę Komendy Oddziałów Powstańczych. Przy ul. Wielowiejskiej cmentarz ewangelicki z **kapliczką** z 1626 r. i **cmentarz żydowski** z połowy XIX w. Za cmentarzem **pomnik** ku czci ofiar obozu NKWD, pochowanych tu w 1945 r.

Data:

<p>Trachy</p>	<p>Wieś w gminie Sośnicowice, założona w 1560 r. W lesie na zachód od wsi, przy szlaku zielonym kapliczka z rzeźbą św. Jana Chrzciciela „Rocha” z początku XVIII w.</p> <p>Na północ od Trach kolonia Kuźniczka. W zabudowaniach dawnej huty stadnina koni, m.in. budynek „Wangielni”, czyli węgielni z 2. poł. XVIII w. i obora z lanej cegły żużlowej z 1. poł. XIX w. Na skraju lasu fragmenty dawnego kanalu hutniczego, a na północny zachód od kolonii haldy po dawnej kopalni rudy darniowej żelaza.</p>
<p>Tworóg</p>	<p>Wieś gminna, pierwotnie osada hutnicza założona w 1530 r. Pałac z 2. poł. XVIII w., obok park z kaplicą z 1796 r. i pomnikowymi drzewami, dalej dawna oficyna pałacowa z 1. poł. XIX w. i kapliczka z początku XIX w. Kościół św. Antoniego Padewskiego z 1817 r. Na cmentarzu mogiła nieznanego żołnierza polskiego, poległego w 1939 r. i kapliczka z 1800 r. Przy pl. Wolności I dawny drewniany przytułek z 1826 r. Przy ul. Nowowiejskiej 13 drewniana stodoła z 2. poł. XIX w.</p>
	<p>Data:</p>

Wieś w gminie Sośnicowice, wzmiankowana w 1592 r.
Drewniana kapliczka z około 1860 r. Cztery **domy**
z 2 poł. XIX w.

Prawa miejskie w 1260 r. **Kościół** św. Andrzeja Apostoła
z 1613 r., przebudowany w XVIII w. i w 2. poł. XIX w.
Obok dwie **figury** kamienne z XVIII w. **Ruiny zamku**
z 1580 r. **Budynek** dawnej szkoły z 1. poł. XIX w. Kilka
domów z końca XVIII w. i 1. poł. XIX w. **Pomnik** ku czci
wziętnów oświęcimskich, którzy zginęli tu w czasie ewa-
kuacji obozu w styczniu 1945 r. Przy ulicy prowadzącej w
stronę Pyskowiec **kapliczka** z XVIII w. Przy szosie pysko-
wickiej **kościół** **pańniczy** p.w. Nawiedzenia NMP z lat
1858-1862., obok obudowane **źródło**. Na północny-
wschód od Ujazdu, w odległości 1 km **grodzisko** z XIII w.

<p>Tworóg Maly</p> <p>Data:</p>	<p>Ujazd</p> <p>Data:</p>
---	---

<p>Widów</p>	<p>Wieś w gminie Rudziniec, wzmiankowana w 1305 r. Kapliczka z 1858 r. Na południowy-zachód od wsi, na wzniesieniu grodzisko z XIV w.</p>
<p>Wielowieś</p>	<p>Siedziba gminy, wieś wzmiankowana w 1305 r. Dwór z XVIII w., przebudowany, obok park z 1891 r. i kapliczka ewangelicka z 1924 r. Kościół Wniebowzięcia Matki Boskiej z 1935 r., na zrębach murów gotyckich z XV w., z wieżą z 1860 r. Przy kościele kapliczka przydrożna z końca XVIII w. ze średniowieczną kamienną płaskorzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego. W pobliżu stacji benzynowej budynec dawnej synagogi z 2. poł. XIX w. Na południowy-wschód od kościoła, między polami cmentarz żydowski.</p>
<p>Data:</p>	<p>Data:</p>

<p>Wieszowa</p>	<p>Wieś w gminie Zbrosławice, wzmiankowana około 1300 r. Kościół Św. Trójcy z 1896 r. W zachodniej części wsi pałac z połowy XVII w., przebudowany. Obok spichlerz dworski z końca XVIII w. i kuźnia dworska z około 1890 r.</p>
<p>Data:</p>	<p>Wieś w gminie Pilchowice, założona w 1486 r. Przy skrzyżowaniu szos kapliczka z końca XIX w. Pałac z 2. poł. XIX w. otoczony parkiem. Drewniany kościół św. Mikołaja z 1755 r., wewnątrz tablica poświęcona ofiarom I wojny światowej. Na cmentarzu mogily żołnierzy polskich z 1939 r. oraz więźniów obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, zamordowanych w styczniu 1945 r. podczas ewakuacji obozu. We wschodniej części wsi dwa dęby – pomniki przyrody.</p>
<p>Data:</p>	

Wieś w gminie Zbrosławice, wzmiankowana w 1253 r. **Pałac** z l. poł. XVIII w., obok **park** ze starodrzewiem. **Obora** z poł. XIX w. Na zachód od wsi w Kolonii Wilkowieckiej **chalupa** murowana z połowy XIX w.

Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1280 r. **Kościół** z 1585 r. W **murze** cmentarnym z 1854 r. **kapliczka** z l. poł. XIX w. Obok **spichlerz** plebański z l. poł. XIX w. **Dwór** z 1891 r., z **parkiem** angielskim. Naprzeciw stawu drewniana **chalupa** z częścią gospodarczą pod jednym dachem z 1865 r.

Na południe od wsi **kaplica** p.w. Matki Boskiej Bolesnej z lat 1762-1768, zwana Kaplicą w Goju, przy kaplicy trzy płaskie **głazy** o obw. około 400 cm – być może średnio-wieczne kamienie kultowe.

Wilkowice	Data:
Wiśnicze	Data:

<p>Zacharzowice</p>	<p>Wieś w gminie Wielowieś, wzmiankowana w 1359 r. Drewniany kościół św. Wawrzyńca z 1580 r. Obok kościoła kapliczka z 1. poł. XIX w. Na cmentarzu grób powstańca śląskiego Antoniego Urbańczyka z 1921 r. Nie opodal dawny dwór z końca XIX w.</p>
<p>Zawada</p>	<p>Wieś w gminie Zbroslawice, wzmiankowana w 1294 r. Kościół św. Marka Ewangelisty z 1851 r. Na północ od wsi ruiny neogotyckiej wieży wodnej z 1882 r.</p>

<h2>Zbroslawice</h2>	<p>Siedziba gminy, wieś wzmiankowana w 1235 r. Kościół Wniebowzięcia NMP, z prezbiterium z 1. poł. XV w. i nawą z lat 1610-1620, w ołtarzu głównym figura Matki Boskiej Zbroslawickiej z 1575 r. Obok kościoła dzwonnica z 1564 r. Mur cmentarny z 1. poł. XVII w. Na cmentarzu kaplica grobowa z 1827 r. Pałac z 1756 r., przebudowany na budynek mieszkalny. W pobliżu dawny młyn wodny z początku XX w. Ośrodek Jeździecki, założony w 1967 r., wśród zabudowań dawny spichlerz z 1. poł. XIX w. Na terenie przysiółka Nierada kapliczka z 2. poł. XIX w.</p>
<h2>Ziemięcice</h2>	<p>Wieś w gminie Zbroslawice, wzmiankowana w 1286 r. Dwór z końca XIX w., spichlerz z 1780 r. i obora z 2. poł. XIX w. Kościół p.w. św. Jadwigi z 1927 r. Ruiny kościoła św. Jadwigi, z prezbiterium z XVI w. oraz nawą i wieżą z lat 1688-1697, opuszczonego od 1930 r. Dawny młyn z około 1880 r. Przy szosie do Kamieńca osada Goj z leśniczówką z około 1900 r. Przy polnej drodze do przysiółka Jelina skupisko głazów narzutowych, z których największy ma obwód 590 cm.</p>
<p>Data:</p>	<p>Data:</p>

Wieś w gminie Pilchowice, wzmiankowana w 1246 r. **Drewniany kościół** św. Michała z 1661 r., na majądanie **grodziska** z XII w. Obok kościoła trzy **lipy** – pomniki przyrody. Na cmentarzu **kaplica** z 1920 r., dawniej pomnik ku czci ofiar I wojny światowej.

Zernica

Data:

2. Obiekty muzealne

<p>Chudów. Zamek – wystawa muzealna.</p>	<p>Ruiny nizinnego późnorennesansowego zamku obronnego, zbudowanego prawdopodobnie po 1537 r., w ruinie po pożarze w 1875 r., częściowo rekonstruowany.</p> <p>Zwiedzanie w soboty i niedziele w godz. 11:00-18:00 w okresie maj – październik.</p>
<p>Gliwice – Stare Miasto. Muzeum Miejskie – Oddział Zamek Piastowski.</p>	<p>Gotycki Zameczek Piastowski z wieżą wzniesioną po 1322 r., budynkiem z XV w. i przewiązką z lat 1558-1561. Wystawy archeologii i historii ziemi gliwickiej, wystawy czasowe.</p> <p>Zwiedzanie we wtorki, środy i piątki w godz. 9:00-14:30, w czwartki w godz. 11:00-18:00, w soboty, niedziele i święta w godz. 10:00-15:00.</p>

<p>Gliwice – Śródmieście, część północna. Muzeum Miejskie – willa Caro.</p>	<p>Neorenesansowa willa przemysłowca Oscara Caro (1852-1931) z 1884 r., nadbudowana w 1924 r. Wystawy „Wnętrze mieszkalne górnośląskich przemysłowców na przełomie XIX i XX w.” i etnograficzna ziemi gliwickiej.</p> <p>Zwiedzanie we wtorki, środy i piątki w godz. 9:00-14:30, w czwartki w godz. 11:00-18:00, w soboty, niedziele i święta w godz. 10:00-15:00.</p>
<p>Gliwice – Śródmieście, część wschodnia. Muzeum Odlewnictwa Artystycznego (Oddział Muzeum Miejskiego).</p>	<p>Późnoklasycystyczne budynki dawnej Huty „Gliwice” z 1. połowy XIX w. Wystawy historia odlewnictwa artystycznego Huty „Gliwice” i Gliwickich Zakładów Urządzeń Technicznych oraz wyrobów artystycznych tych zakładów.</p> <p>Zwiedzanie w okresie wrzesień-czerwiec od poniedziałku do piątku w godz. 9:00-14:30, w soboty i niedziele w godz. 10:00-15:00, a w okresie lipiec-sierpień w soboty i niedziele w godz. 10:00-16:00.</p>

Przy ul. Tarnogórskiej, zabudowania dawnej **radiostacji** gliwickiej z 1935 r., miejsce prowokacji hitlerowskiej w przeddzień wybuchu II wojny światowej. Wystawa historyczna i oryginalne wyposażenie radiostacji. Obok **maszt** radiostacji z drewna modrzewiowego o wysokości 90 m.
Udostępnianie tel. (032) 300-04-04.

Muzeum Geologii Złóż im. doc. Czesława Podborskiego.
Wystawy o złożach kopalin użytecznych Polski, skamieniałościach minionych epok geologicznych i roślinach węglotwórczych karbonu, złożach rud metali w świecie i systematyce skał i minerałów, ekspozycja z okazami minerałów.
Zwiedzanie od poniedziałku do piątku w godz. 9:00-14:00.
Wstęp wolny.

<p>Gliwice – Szobiszowice. Muzeum Historii Radia i Sztuki Mediów (Oddział Muzeum Miejskiego).</p>	<p>Data:</p>
<p>Gliwice – Śródmieście, część wschodnia. Muzeum Geologii Złóż (Wydział Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej).</p>	<p>Data:</p>

<p>Gliwice – Śródmieście, część północna. Palmiarnia Miejska.</p>	<p>Palmiarnia założona w 1880 r., rozbudowana w latach 1981-2000, trzecia co do wielkości w kraju. W czterech pawilonach rośnie 6000 egzotycznych roślin, m.in. zabytkowe palmy, bananowce, drzewa cytrusowe, wiele odmian kaktusów, w tym Królowa Jednej Nocy i storeczyki tropikalne.</p> <p>Zwiedzanie od wtorku do piątku w godz. 9:00-18:00, w soboty i niedziele w godz. 10:00-18:00.</p>
<p>Knurów. Klub NOT KWK „Knurów” – Izba Tradycji Górniczej.</p>	<p>Wystawa historii górnictwa węgla kamiennego w Knurowie i wyposażenie gabinetu dyrektora kopalni.</p> <p>Zwiedzanie we wtorki i czwartki w godz. 10:00-18:00 oraz w środy w godz. 10:00-14:00.</p>

Data:

Data:

<p>Góra Św. Anny. Muzeum Czynu Powstańczego.</p> <p>Data:</p>	<p>Muzeum mieści się w dawnej gospodzie „Dom Polski” Związku Polaków w Niemczech, działającym tu w latach 1936-1939. Wystawy historii powstań śląskich i plebiscytu, historii Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech i obrony Śląska we wrześniu 1939 r.</p> <p>Zwiedzanie od wtorku do niedzieli w godz. 10:00-15:00.</p>
<p>Pyskowice. Muzeum Miejskie – Ratusz.</p> <p>Data:</p>	<p>Klasycyzyczno-neogotycki ratusz z 1822 r. Wewnątrz od 2004 r. Muzeum Miejskie z wystawą historii miasta.</p> <p>Zwiedzanie od wtorku do piątku w godz. 16:00-18:00 i w niedziele w godz. 14:00-18:00.</p>

Kompleks obiektów byłej wagonowni PKP Pyskowice.
W organizacji wystawa taboru kolei normalnotorowych.
Kontakt tel. (032) 255-81-59.

Dawny **szpital** z około 1860 r. Przed nim **kamień** z tablicą upamiętniającą dr J. Rogera oraz **pomnik** ku czci poległych w czasie I wojny światowej, odbudowany w 1991 r. Ekspozycja przyrodniczo-historyczna dotycząca terenu Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”.

Udostępnianie tel. (032) 410-30-52.

Pyskowice. Skansen Kolejowy
Towarzystwa Ochrony
Zabytków Kolejnictwa.

Data:

Rudy. Ośrodek Edukacyjny Zespołu
Parków Krajobrazowych
Województwa Śląskiego im. Juliusza
Rogera – Ekspozycja przyrodniczo-
historyczna..

Data:

<p>Rudy. Skansen Kolei Wąskotorowej.</p> <p>Data:</p>	<p>Zabudowania stacyjne i linia kolei wąskotorowej z 1901 r., uznane za zabytek techniki. Wystawa taboru kolei wąskotorowych.</p> <p>Udostępnianie tel. (032) 410-47-83.</p>
<p>Toszek. Miejsko Gminny Ośrodek Kultury – Zamek.</p> <p>Data:</p>	<p>Wzgórze zamkowe zamieszkałe (z przerwami) od IV w. Ruiny zamku z XV w., przebudowanego w latach 1650-1666 w stylu barokowym przez Kaspra Colonnę, w ruinie od pożaru w 1811 r., częściowo odbudowane, m.in. budynek bramny, dawne stajnie i wieża, obecnie Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury.</p> <p>Udostępnianie tel. (032) 233-44-93.</p>

3. Wycieczki

Data wycieczki	Potwierdzenie przy miejscowości (dzielnicy lub na stronie)
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	

Data wycieczki	Potwierdzenie przy miejscowości (dzielnicy lub na stronie)
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	
30.	
31.	
32.	
33.	
34.	
35.	
36.	
37.	

4. Imprezy Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej

Data imprezy	Potwierdzenie przy miejscowości (dzielnicy lub na stronie)
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	

5. Trasy turystyczne

<p>Trasa nr 1</p>	<p>Dla turystów pieszych i narciarzy Szlak Powstańców Śląskich (niebieski), odcinek Repty Stare – Dąbrówka i odcinek Kotlarnia – Gliwice.</p> <p>Dla turystów kolarzy Szlak Powstańców Śląskich (niebieski), odcinek Repty Stare – Dąbrówka i trasa rowerowa nr 15 (zielona), odcinek Kotlarnia – Gliwice.</p> <p>Dla turystów motorowych Repty Stare – Toszek – Góra Św. Anny – Kotlarnia – Gliwice.</p>
<p>Daty: cd. potwierdzeń na str. 61</p> <p>Trasa nr 2</p>	<p>Dla turystów pieszych i narciarzy Szlak Husarii Polskiej (czerwony), odcinek Repty Stare – Rudy.</p> <p>Dla turystów kolarzy Szlak Husarii Polskiej (czerwony), odcinek Repty Stare – Gliwice jak dla turystów pieszych i trasa rowerowa nr 6 (czerwona) Gliwice – Rudy.</p> <p>Dla turystów motorowych Tarnowskie Góry – Gliwice – Pilchowice – Rudy – Sośnicowice – Gliwice.</p>
<p>Daty: cd. potwierdzeń na str. 61</p>	

Odznaka Turystyczna Ziemi Gliwickiej

Regulamin

1. Odznaka Turystyczna Ziemi Gliwickiej (OTZG) została ustanowiona przez Zarząd Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Gliwicach (obecnie Oddział PTTK Ziemi Gliwickiej) w 1969r. dla uczczenia zbliżającej się rocznicy 100-lecia zorganizowanej turystyki w Polsce. Celem odznaki jest popularyzacja walorów turystyczno-krajoznawczych ziemi gliwickiej i zachęcenie do poznania jej historii, zabytków, przyrody, miejsc pamięci narodowej oraz przemian gospodarczych.
2. Teren zdobywania OTZG został określony w załączonym do Regulaminu wykazie miejscowości, dzielnic i obiektów muzealnych.
3. OTZG jest odznaką trzystopniową o jednakowym wzorze dla wszystkich stopni, wykonaną z metalu. Oznaka w stopniu brązowym ma otok zielony, w stopniu srebrnym – otok biały, a w stopniu złotym – otok czerwony.
4. O uzyskanie odznaki może ubiegać się każdy, kto ukończył 7 lat i spełnił warunki wymagane niniejszym Regulaminem.
5. Odznakę uzyskuje się w kolejności stopni. Stopień srebrny można zdobywać bezpośrednio po spełnieniu warunków stopnia brązowego, a stopień złoty w sezonie następnym po uzyskaniu stopnia srebrnego. Nie ustala się czasu zdobywania poszczególnych stopni odznaki.
6. Każdą miejscowość, dzielnicę oraz obiekt można zaliczyć tylko raz. Nadwyżka zaliczonych dzielnic, miejscowości i obiektów krajoznawczych zdobytych na jeden stopień odznaki przechodzi po weryfikacji na stopień wyższy.
7. OTZG można zdobywać na wycieczkach indywidualnych i zbiorowych oraz rajdach i zlotach, w ramach uprawiania turystyki pieszej, kolarskiej, motorowej i narciarskiej, również w formie imprez na orientację, względnie łącząc różne z wymienionych dyscyplin turystycznych.

8. Trasa każdej z wycieczek lub imprez musi przebiegać przynajmniej przez jedną z podanych w wykazie miejscowości. Na wycieczkach kolarsko-pieszonych lub motorowo-pieszonych należy zwiedzić miejscowości w ilości, podanej dla wycieczek kolarskich i motorowych.
9. Warunki zdobycia poszczególnych stopni OTZG określa poniższa tabela (na następnej stronie).
10. Udział w imprezie Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej można zastąpić zwiedzeniem dodatkowego obiektu muzealnego lub przebyciem jednej z tras turystycznych wymienionych w wykazie tras załączonym do Regulaminu.
11. Spełnienie warunków regulaminowych należy udokumentować w książeczce OTZG (do wyboru):
 - w książeczce OTZG wydanej przez Oddział PTTK Ziemi Gliwickiej,
 - w samodzielnie przystosowanej do tego celu książeczce jednej z odznak turystyki kwalifikowanej, takich jak OTP, KOT lub MOT,
 - w elektronicznej kronice nagranej na płycie (w niezamkniętej sesji), zawierającej informacje wymagane w niniejszym regulaminie.
12. Obok nazw miejscowości należy podać zwiedzane w niej ciekawsze obiekty, np. zabytki, pomniki, osobliwości przyrodnicze, nowoczesne budownictwo itp.
13. Potwierdzeniem zwiedzenia określonej miejscowości, dzielnicy lub obiektu może być odcisk pieczętki z nazwą miejscowości lub obiektu, wklejony bilet wstępu. Potwierdzenie można również uzyskać od przewodnika turystycznego, przewodnika turystyki kwalifikowanej lub instruktora krajoznawstwa PTTK, a także instruktora harcerstwa lub nauczyciela pod warunkiem, że bierze on udział w wycieczce i zwiedzaniu obiektu. Jeżeli nie można otrzymać potwierdzenia, ubiegający się o odznakę dołącza do książeczki swoje zdjęcie na tle obiektu lub opis miejscowości, stanowiący uzupełnienie informacji zawartych w przewodnikach turystycznych.

Warunki zdobycia poszczególnych stopni OTZG (pkt. 9 Regulaminu)			
Warunki	stopień odznaki		
	brązowy	srebrny	złoty
dni na wycieczkach i imprezach (minimum)	4	7	13
w tym udział w imprezach Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej – ilość imprez	1	2	3
zwiedzenie Gliwic	części śródmieścia	1	1
	inne dzielnice	1	3
zwiedzenie miejscowości na wycieczkach i imprezach	pieszych i narciarskich	4	10
	kolarskich i motorowych	8	16
zwiedzenie obiektu muzealnego	1	2	3

14. OTZG przyznawana jest przez Komisję Weryfikacji Odznak przy Zarządzie Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej w Gliwicach po złożeniu przez turystę książeczki OTZG lub nagranej płyty, zawierającej niezbędne wpisy i potwierdzenia.
15. Zarząd Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej może przyznać OTZG osobom szczególnie zasłużonym dla rozwoju turystyki i krajoznawstwa na terenie Ziemi Gliwickiej, z pominięciem pkt. 9 i 10 niniejszego Regulaminu.
16. Zdobywanie OTZG odbywa się na własny koszt i ryzyko. Oddział PTTK Ziemi Gliwickiej nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody, których można doznać w trakcie zdobywania OTZG, jak również za szkody wyrządzone przez zdobywającego odznakę osobom trzecim.
17. Regulamin obowiązuje od dnia 2005.09.01. Tym samym przestaje obowiązywać Regulamin OTZG z 1978 r. Osoby, które zaczęły zdobywać OTZG przed dniem 2005.09.01, mogą dokończyć jej zdobywanie według Regulaminu z 1978 r.
18. Interpretacja niniejszego regulaminu należy do Prezydium Zarządu Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej w Gliwicach, 44-100 Gliwice, Rynek 12, tel. (32) 231-26-16.

Trasa nr 1	Daty: cd. potwierżeń na str. 63
Trasa nr 2	Daty: cd. potwierżeń na str. 63

1. Wykaz miejscowości i dzielnic aglomeracji miejskich

Na stronie internetowej Oddziału <http://gliwice.pttk.pl/> zostanie zamieszczony szczegółowy wykaz obiektów zaleconych do zwiedzenia w poszczególnych częściach Centrum i dzielnicach Gliwic oraz innych miejscowościach.

A. Gliwice – Centrum

Stare Miasto, Gliwice – Śródmieście: część północna, część wschodnia, część południowa i część zachodnia.

B. Gliwice – pozostałe dzielnice

Bojków, Brzezinka, Czechowice, Łabędy-Niepaszyce, Ostropa, Sośnica, Stare Gliwice, Szobiszowice, Trynek, Wójtowa Wieś, Zatorze i Żerniki.

C. Inne miejscowości

Błotnica Strzelecka, Bojszów, Borowa Wieś, Brynek, Bycina, Chechło k. Rudzińca, Chudów, Czekanów, Dąbrówka k. Toszka, Gierałtowice, Góra Św. Anny, Kamieniec, Karchowice, Knurów, Kotlarnia, Kotliszowice, Kotulin, Kozłów, Krywałd i Szczygłowice, Księży Las, Kuźnia Nieborowicka, Leśnica, Ligota Toszecka, Łany Wielkie, Łubie i Kopienica, Nieborowice, Paczyna, Paniowy, Pilchowice, Pławniowice, Płużnica, Pniów, Poniszowice, Przyszowice, Pyskowice, Rachowice, Radonia, Repty Stare, Rudno, Rudy, Rudziniec, Sierakowice, Sieroty, Sławięcice, Smolnica, Sośnicowice, Stanica, Stara Kuźnia, Szalsza, Świbie, Taciszów, Toszek, Trachy, Tworóg, Tworóg Mały, Ujazd, Widów, Wielowieś, Wieszowa, Wilcza, Wilkowice, Wiśnicze, Zacharzowice, Zawada, Zbroslawice, Ziemięcice i Żernica.

2. Wykaz obiektów muzealnych

Chudów. Zamek – wystawa muzealna.

Gliwice – Stare Miasto. Muzeum Miejskie – Oddział Zamek Piastowski.

Gliwice – Śródmieście, część północna. Muzeum Miejskie – willa Caro.

Gliwice – Śródmieście, część wschodnia. Muzeum Odlewnictwa Artystycznego (Oddział Muzeum Miejskiego).

Gliwice – Szobiszowice. Radiostacja Gliwice (Oddział Muzeum Miejskiego).

Gliwice – Śródmieście, część wschodnia. Muzeum Geologii Złóż (Politechnika Śląska).

Gliwice – Śródmieście, część północna. Palmiarnia Miejska.

Knurów. Klub NOT KWK „Knurów” – Izba Tradycji Górniczej.

Góra Św. Anny. Muzeum Czynu Powstańczego.

Pyskowice. Muzeum Miejskie – Ratusz.

Pyskowice. Skansen Kolejowy.

Rudy. Ośrodek Edukacyjny Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego im. Juliusza Rogera – Ekspozycja przyrodniczo-historyczna.

Rudy. Skansen Kolei Wąskotorowej.

Toszek. Miejsko Gminny Ośrodek Kultury – Zamek.

<p style="text-align: center;">Trasa nr 1</p> <p style="text-align: center;">Daty:</p>	<p style="text-align: center;">Trasa nr 2</p> <p style="text-align: center;">Daty:</p>
--	--

3. Wykaz tras turystycznych

(warunek zamienny zamiast udziału w imprezach Oddziału PTTK Ziemi Gliwickiej, patrz pkt. 10 Regulaminu)

A. Dla turystów pieszych i narciarzy

1. Szlak Powstańców Śląskich (niebieski)

a/ odcinek Repty Stare – Wilkowice – Zbrosławice – Kamieniec – Karchowice – Jaśkowice – Srocza Góra – Pniów – Pisarzowice – Toszek – Grabina – Płużniczka – Dąbrówka;

b/ odcinek Kotlarnia – Łącza – Sierakowice – Rachowice – Kozłów – Brzezinka – Stare Gliwice – Gliwice.

2. Szlak Husarii Polskiej (czerwony)

Repty Stare – Górniki – Wieszowa – Grzybowice – Mikulczyce – Szalsza – Żerniki – Zatorze – Gliwice – Wójtowa Wieś – Kolonia Żernicka – Żernica – Nieborowice – Młyn nad Bierawką – Pilchowice – Wielopole – Stanica-Górniki – Biały Dwór – Rudy.

B. Dla turystów kolarzy

1. Szlak Powstańców Śląskich (niebieski) na odcinku Repty Stare – Dąbrówka oraz

trasa rowerowa nr 15 (zielona), odcinek Kotlarnia – kapliczka św. Magdaleny – Sierakowice – Rachowice – Łany Wielkie – Ostropa – Gliwice.

2. Szlak Husarii Polskiej (czerwony) na odcinku Repty Stare – Gliwice jak dla turystów pieszych, dalej trasa rowerowa nr 6 (czerwona) Gliwice – Sikornik – Kolonia Żernicka – Żernica – Nieborowice – Młyn nad Bierawką – Pilchowice – Wielopole – Stanica – Rudy.

C. Dla turystów motorowych

1. Repty Stare – Zbrosławice – Kamieniec – Karchowice – Zawada – Pyskowice – Pniów – Toszek – Błotnica Strzelecka – Góra Św. Anny – Leśnica – Kotlarnia – Sierakowice – Rachowice – Sośnicowice – Smolnica – Ostropa – Gliwice.

2. Tarnowskie Góry – Repty Stare – Górniki – Grzybowice – Czekanów – Szalsza – Żerniki – Szobiszowice – Gliwice – Trynek – Żernica – Nieborowice – Pilchowice – Stanica – Rudy – Bargłówka – Trachy – Sośnicowice – Łany Wielkie – Kozłów – Brzezinka – Stare Gliwice – Gliwice.